

Exempel på eventuella problem och möjliga lösningar

Det finns många tänkbara scenarion direkt när man börjar fundera på hur olika undervisningssituationer skulle fungera i en specifik elevgrupp. Vad som fungerar eller inte beror på många olika faktorer (elevers samarbetsförmåga, gruppstorlek, elevernas vana att föra samtal om ämnesinnehåll, eventuella inlärnings- och koncentrationsvårigheter o. dyl., elevers läs- och skrivfärdighet på modersmålet o.s.v.). Det finns därför, som vanligt, ingen universallösning. Som lärare är vi ju dock vana med detta och det ska vi se som en styrka! När vi ges tid att bolla tankar och idéer tillsammans med våra kollegor/andra lärare kan det många gånger finnas lösningar eller anpassningar som skulle fungera i just en specifik grupp. Var därför inte rädda att öppna upp för diskussion och ta hjälp av varandra.

1. Det finns bara en elev med ett visst modersmål i min klass

- Det här är en situation som inte går att förändra och som direkt påverkar vissa typer av aktiviteter så att dessa inte går att genomföra. Fundera här mera på att (om eleven kan läsa och skriva på modersmålet) ge eleven möjlighet att skriva korta minnesanteckningar på modersmålet i gruppdiskussioner, fylla i stödord på sitt språk i t.ex. gemensamma tankekartor, skriva korta texter/avsnitt kopplat till ämnesinnehåll på modersmålet, i gruppövningar "sammanfatta högt" på sitt modersmål korta stunder o.s.v. Det sista exemplet kan ha en oväntat stor betydelse för vissa elevers självkänsla och väcka stor nyfikenhet och beundran inför olika språkkunskaper hos övriga elever.
- Utnyttja hemmet som diskussionspartner! Ge hemuppgifter där eleven ska diskutera det hen förstått från ett visst innehåll i skolan tillsammans med en förälder, skriv korta sammanfattningar på modersmålet, formulera frågor/svar kring ett visst innehåll på modersmålet o.s.v. Här är det bara de egna idéerna som sätter gränser för hur denna typ av hemuppgifter kan användas. Kom ihåg dock att se över om den totala mängden hemuppgifter

behöver anpassas för eleven i fråga sådana gånger när detta arbetssätt används.

2. Jag vet inte vad mina elever samtalar om, de kan ju prata om något helt annat än uppgiften?!

Det här är ett relativt vanligt motargument när det gäller användning av hemspråk under lektionerna. Elevers beteenden, förmågor och personligheter spelar naturligtvis en stor roll här men följande punkter kan underlätta:

- Se till att diskussionsuppgifternas syfte är klart och tydligt. Speciellt i början innan eleverna är vana med denna typ av arbete är det extra viktigt att uppgiften är konkret och tydlig. **Vad** förväntas vi diskutera och **hur** ska vi presentera våra resultat.
- Ge i början korta uppgifter utan för mycket tid, dötid bidrar med kaos!
- Se till att uppgifterna utmynnar i någon produkt/aktivitet som bevisar att eleverna har hållit sig till uppgiften, t.ex. en tankekarta, formulerade punkter på modersmålet/svenska, turvis redovisning på svenska, expert-hemgruppsarbete där var och en i gruppen måste kunna delge innehållet o.s.v.
- Gå ofta via just den specifika gruppen för att be om mellanrapport på svenska
- Se till att gruppen får ta del av stöttning för att komma igång med arbetet. Går det att använda bilder som samtalsgrund? Kan du som lärare söka upp något nyckelord på andraspråket i förväg? Finns det någon starkare elev inom en viss språkgrupp som går att använda som stöd vid introduktion av uppgiften? Finns det någon form av grafisk modell/dokument som eleverna kan fylla i under samtalets gång o.s.v.
- Kan denna typ av aktiviteter i inledningsskedet (innan eleverna blivit mer vana med själva arbetssättet) styras till lektioner där sv2-lärare/skolgångshandledare helt eller delvis kan delta som extra resurs? Kan skolgångshandledare "lånas" tillfälligt ur någon annan klass?

3. Jag kan inte bedöma om texter skrivna på elevernas modersmål är korrekta eller inte

Att kunna alla sina elevers modersmål vore ju drömmen men så är sällan fallet. Vi får då fokusera på andra saker än språklig korrekthet på modersmålet. Genom att låta eleverna uttrycka sig i skrift på modersmålet får vi bl.a. följande fördelar:

- Arbetet aktiverar elevernas förståelse för innehåll på modersmålet och ger oss därigenom effektivare inläring på svenska. När det finns en viss förförståelse (både gällande ämnesinnehåll som gällande ren ord/begreppskunskap) på modersmålet fungerar denna som stöd för utvecklingen av det svenska skolspråket.
- Lägg in elevernas texter i någon översättningsapp eller t.ex. ChatGpt. Du får troligtvis inte en exakt och korrekt översättning men du får en översikt över innehållet och kan ofta upptäcka större faktafel eller missförstånd.
- Ibland (speciellt med lite äldre elever som ännu inte hunnit utveckla så stark svenska) kan det fungera mycket motiverande att tillsammans använda hela eller delar av en översatt text och bearbeta den till bra svenska. Eleven får då möjlighet att känna att hens faktiska ämneskunskaper fått komma fram och inte bara begränsas av språkkunskaperna.

4. Eleverna vill inte använda sitt modersmål under lektionerna

I de fall där eleverna inte har velat använda sitt modersmål i undervisningssituationer fungerar naturligtvis inte tvång. Orsakerna kan vara många ibland finns det orsaker som gör att man inte kommer vidare. Man kan dock försöka arbeta med problemet på t.ex. följande sätt:

- Arbeta långsiktigt med elevgruppen för att stärka känslan av trygghet och acceptans för olikheter.

- Kontinuerligt lyfta fram konkreta exempel på varför alla språk är en rikedom och varför det även i vuxenlivet kommer att vara fördelaktigt att kunna flera språk.
- Visa äkta nyfikenhet och intresse inför elevens språk och uppmuntra detta inom hela elevgruppen. Finns det fler elever med svenska som andraspråk i gruppen är det en bra strategi att låta dem aktivt använda sig av sina modersmål för att på så sätt visa modell för den elev som inte ännu känner sig bekväm med situationen.
- Ge eleverna (alla elever) information om hur språkinläring fungerar och varför det inte är dåligt för ett språk att lära sig ett till (eller flera).
- Ge tid och utrymme samtidigt som arbetet med de tidigare punkterna pågår.

5. Hemmet kontaktar mig och vill att eleverna bara ska prata/skriva på svenska eftersom de är oroliga för att deras barn inte ska lära sig tillräckligt bra svenska.

Detta problem grundar sig i de allra flesta fall på föräldrars välvilja och önskan om att det ska gå så bra som möjligt för deras barn. Här kan en stor del av lösningen vara kunskap:

- Låt föräldrarna ta del av den forskning som visar på att ett starkt modersmål förenklar inläringen av andraspråket och att t.ex. fortsatt god utveckling av läs- och skrivfärdighet på modersmålet är en faktor som försnabbar inläringen av andraspråket. Förklara för föräldrarna att du inte försöker göra inläringen av svenska svårare utan tvärt om, att inläringen kan gå bättre när alla barnets språkliga resurser utnyttjas och vidareutvecklas.
- Gör föräldrarna delaktiga genom att påminna dem om att du som lärare inte kan elevens modersmål och därför inte kan hjälpa till med att fortsatt utveckla det språket. Föräldrarna är i en nyckelposition här när det gäller att stöda barnets fortsatta språkutveckling på modersmålet.
- Föräldrarna känner sig ofta frustrerade över att de inte kan stöda sitt barns skolgång. Ge dem makt och verktyg genom att visa dem hur de kan stöda barnet med läxläsning och därigenom vidareutveckla skolspråket också på

modersmålet, läsa och skriva tillsammans med barnet på modersmålet samt hjälpa barnet möta språket också i andra former än bara det vardagliga talet (olika texter och andra medier).

- Påminn hemmet om vilken rikedom flerspråkighet kommer att vara för barnet längre fram i arbetslivet.

6. Hemmet har inte vilja/resurser att engagera sig i barnets skolgång

I likhet med vilken familj som helst varierar hemmets möjligheter att stöda barnets skolgång och utveckling. Vårt ansvar blir att så tydligt och konkret som möjligt kommunicera våra önskningar till hemmet, vid upprepade tillfällen. Träffa föräldrarna och lyssna på dem. Finns det något i samarbetet som skolan kan förbättra? Uttrycker hemmet behov av stöd? Vilken hjälp kan ni i skolan erbjuda? I de fall där detta trots allt inte ger önskat resultat och en elev upplevs behöva mera hjälp måste vi dock komma ihåg att fokusera på det vi kan påverka:

- Erbjud och använd de stödformer som finns inom skolan (stödundervisning, specialundervisning, andra pedagogiska lösningar o.s.v.).
- Utred om det inom skolan/kommunen finns möjlighet att ordna läxläsningshjälp.
- Ta hjälp av kollegor och slå era kloka huvuden ihop. Kanske finns det inom kollegiet idéer som du själv inte har tänkt på. Går t.ex. stödundervisningen att göra intensivare i perioder och fördela mellan flera lärare o.s.v.?
- Vilka möjligheter finns att dra nytta av verksamhet inom tredje sektorn? Finns det klubbverksamhet, kurser och liknande som eleven skulle dra nytta av? Går det att hjälpa en familj på traven genom att bidra med kontaktuppgifter, hjälp med att kontakta organisationer o.s.v.?
- Vid behov koppla in stöd från elevvården.
- Precis som i vilket elevvårdande som helst där det finns oro för en elevs trygghet och välmående kontaktas socialen vid behov.